

УДК 371.23

Надія Михайлівна ДЕМИДЕНКО,

завідувач кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4392-6722>

«ПОПІВСЬКА АКАДЕМІЯ» ЯК ПЕРЕДВІСНИК ПЕРШОГО УНІВЕРСИТЕТУ НА СЛОБОЖАНЩИНІ

Сьогодні мало хто знає, що у другій половині XVIII – початку XIX ст. на території нашого краю успішно діяв культурно-просвітницький гурток, котрий став першим паростком у зародженні вищої освіти на Слобожанщині. Створив цей гурток у своєму маєтку, віддаленому від культурних центрів, у селі Попівка (нині село Залізняк Сумської області) видатний просвітник того часу Олександр Паліцин (1749-1816), відомий перекладач, поет, архітектор. Пізніше створений ним гурток будуть називати «Попівською академією».

У радянській історіографії про діяльність «Попівської академії» майже нічого не згадувалось. Забороною тому була навіть сама назва, яка ніби засвідчувала про підготовку «попів». У 1924 році більшовиками будинок знаменитої академії був зруйнований, сімейний склеп Паліциних заріс бур'яном.

Лише з другої половини XX ст. про діяльність О. Паліцина з'являються перші публікації О. Слюсарського, П. Сапухіна, Г. Т. Петрова. Пізніше до них долучаються П. Охріменко, В. Звагельський, В. Голубченко та ін.

Місце народження О. Паліцина, представника дворянського роду, відставного офіцера достеменно не відоме. За даними деяких дослідників він народився ніби в Новгороді, за іншими – в Москві. З 1770 року у 21-річному віці раптово залишивши військову кар'єру, оселився у своєму маєтку с. Попівка Харківської губернії неподалік міста Суми [1, с. 99].

У маєтку Олександр Олександрович організував школу, де постійно навчалися 10-12 чоловік, інші приїздили до школи 1-2 рази на рік і залишалися щоразу на кілька тижнів. Серед слухачів школи були діти в тому числі і багатих поміщиків (Шидловського, Надоржинського та ін.). Паліцин мав 30 кріпосних, які утримували його маєток і забезпечували всім необхідним учнів, що перебували в школі, яку згодом стали називати не лише «Попівською» а й «Паліцинською» академією. У Державному архіві Харківської області зберігаються документи, в яких зазначається план розташування маєтку О. Паліцина, котрий був побудований у мальовничому парку. Будинок О. Паліцина мав 16 кімнат, шість із яких були виділені для навчання. Кожна кімната мала особливе призначення. Наприклад, у класі для живопису знаходилися картини різних художників,

у класі архітектури – ескізи побудованих за проектами Паліцина споруд. У класі словесності вивчали твори О. Паліцина, Г. Сковороди, В. Каразіна, С. Глінки і ін. Бібліотека О. Паліцина нараховувала понад десять тисяч книг.

На Слобожанщині О. Паліцина найбільше знали як архітектора. Опанував архітектурними знаннями він самотужки, перекладаючи деякі книги з архітектури на російську мову. Під керівництвом О. Паліцина члени гуртка склали проекти садибних ансамблів, храмів, побудованих на території Харківської губернії. Теоретичні заняття у класі поєднувалися з практичними.

Відомо, що за його проектами у Харківській губернії побудовано багато кам'яних храмів, паркових ансамблів і садиб, які відповідали новому європейському стилю. Свої знання він щедро передавав підопічним, які завдячували йому своєю освітою. Під впливом Паліцина його сусіди-помічники стали набагато більше уваги приділяти благоустрою своїх садово-паркових господарств. Багато архітектурних споруд О. Паліцина дещо в зміненому вигляді збереглося до наших днів.

У маєтку О. Паліцина збиралась дворянська молодь, а також ті прогресивні молоді люди, яким доступ до вищих навчальних закладів був обмежений. Попівку відвідували поети, художники, архітектори, літератори, які займалися перекладом французьких просвітників. «...В особі Паліцина в Харківському краї, в кращій, найбільш заселеній його частині, в Сумському і Охтирському повітах розвивався центр західно-європейського просвітництва, переважно просвітницької і філантропічної французької літератури XVIII ст.» [1, с. 23].

Серед головних членів Попівської академії варто відзначити Миколу Олександровича Алфьорова, дійсного члена академії мистецтв, котрий разом із архітектором О. М. Вороніним приймав участь у побудові Казанського собору в Петербурзі. М. О. Алфьоров є автором багатьох споруд у Москві, Харкові, Сумах.

Під час закордонної поїздки, де він удосконалював свою майстерність як архітектор, М. О. Алфьоров зібрав колекцію цінних картини, офортів, котрі поповнили художню галерею Олександра Паліцина. Колекція живопису включала близько двох тисяч картин італійських художників і німецьких граверів, а також старовинних ікон. Частина цієї колекції зараз зберігається у Харківському державному художньому музеї [2, с. 18].

Серед відомих членів Паліцинської академії були також В. Капніст, І. Богданович, В. Каразін (засновник Харківського університету). За переказами деяких старожилів с. Попівка, відвідував гурток у Паліцина також і Григорій Сковорода. Діяльність О. Паліцина була високо оцінена його сучасниками – у 1810 році він був обраний Почесним членом президії Харківського університету.

Отже, культурно-просвітницький гурток під керівництвом О. Паліцина зіграв визначну роль у поширенні західно-європейської культури на Слобожанщині і до відкриття Харківського університету у певній мірі виконував роль вищого навчального закладу.

Список бібліографічних посилань:

1. Сумцов Н. Ф. Культурный уголок Харьковской губернии (Поповская академия) // Харьковский сборник: Литературно-научное приложение к «Харьковскому календарю» на 1888 г. / Н. Ф. Сумцов. – Х. Тип. Губернского правления, 1888. – С. 100-112.

2. Тесля М. П., Тарасенко І. Т. З нетрів – до світла: Розповідь про «Попівську академію» з нагоди 2000-ліття Різдва Христового / М. П. Тесля. – Суми: Собор, 1998. – 37 с.

УДК 332.021 (477)

Тетяна Петрівна КОНОНЕНКО,

старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5368-8158>

ТУРИСТИЧНА ДЕСТИНАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туристична дестинація є однією із самих важливих у туристичній системі, оскільки туристичні дестинації та їх імідж приваблюють туристів, мотивують подорожі, активізують туристичну систему. Тому важливо підтримувати відмінність умов дестинації від звичайних умов за допомогою доброго дизайну та управління для того, щоб уникнути розробки «уніфікованого туристичного ландшафту».

Здобуття Україною незалежності та інтеграція до світового економічного простору ускладнили процеси формування вітчизняної туристичної дестинації та викликали необхідність обґрунтування методів підвищення ефективності розвитку українського туризму й оцінки сучасної системи туристичних дестинацій різного рівня.

Тому метою дослідження є теоретичне узагальнення аспектів становлення й розвитку сучасних туристичних дестинацій в Україні на основі вивчення життєвого циклу дестинацій.

Сутність туристичних дестинацій, закономірності їхнього розвитку та ролі у світовій системі туризму висвітлено в роботах українських учених В. Ф. Данильчука, Л. П. Дядечко, Т. І. Ткаченко та ін.

Всесвітня туристична організація (UNWTO) вважає туристичну дестинацію як основне місце призначення туристичної поїздки,